

“Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl”
konulu

3. Uluslararası Türkîyat Araştırmaları Sempozyumu

Mikail CENGİZ, Tevfik Orçun ÖZGÜN, Gülhan YAMAN

Prof.Dr. Muharrem Ergin'in,

"Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin. İlk Türk tarihi. Taşlar üzerine yazılmış tarih. Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, milletle hesaplaşması. Devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri. Türk nizamının, Türk töresinin, Türk medeniyetinin, yüksek Türk kültürünün büyük vesikası. Türk askeri dehasının, Türk askerlik san'atının esasları. Türk gururunun ilâhi yüksekliği. Türk feragat ve faziletinin büyük örneği. Türk içtimai hayatının ulvi tablosu. Türk edebiyatının ilk şaheseri. Türk hitabet sanatının erişilmez şaheseri. Hükümdarâne eda ve ihtişamlı hitap tarzı. Yalın ve keskin üslûbun şaşırtıcı numunesi. Türk milliyetçiliğinin temel kitabı. Bir kavmi bir millet yapabilecek eser. Asırlar içinden millî istikameti aydınlatan ışık. Türk dilinin mübarek kaynağı. Türk yazı dilinin ilk, fakat harikulade işlek örneği. Türk yazı dilinin başlangıcını milâdın ilk asırlarına çıkartan delil. Türk ordusunun kuruluşunu en az 1250 sene öteye götüren vesika. Türklüğün en büyük iftihar vesilesi olan eser. İnsanlık âleminin sosyal muhteva bakımından en manalı mezar taşları..."

olarak takdim ettiği Orhon Yazıtları temelinde, 26-29 Mayıs 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiş olan “Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl” konulu **3. Uluslararası Türkîyat Araştırmaları Sempozyumu**’nda “Bulunuşundan 120 yıl sonra (1889, Yadrintsev) Orhon Yazıtları yeterince anlaşılabilir mi? Uyarılar dikkate alınıp, gereği yerine getirilmiştir mi? İlk on yılını geçirdiğimiz 21. yüzyıla Türklük Bilimi hazırlıklı

mıdır? Küreselleşen dünya sistemi ve AB'ye uyum çalışmalarında Türklük Bilimine düşen görevler var mıdır? Var ise bunlar yerine getirilmiş midir? Gerekenleri yapmada geç kalma lüksüne sahip miyiz? Sahip değilsek, harekete geçmek için ne bekliyoruz? Dünya üzerinde çok geniş bir coğrafyada sürdürülen Türklük Bilimi çalışmaları, birbirinden haberli midir? Güç ve işbirliği ile 21. yy. önceki yüzyıllardan daha kazanılmış bir dönem olabilir mi?" gibi sorular tartışılmış ve farklı disiplin ve alanlar bağlamında somut çözüm önerileri sunulmuştur.

Günümüzden 13 yüzyıl önceye ait Türk dünyasının ortak yazılı miraslarından Orhon Yazıtları 120 yıl önce bulunmuş ve bilim dünyasının araştırmasına sunulmuştur. Türklük Biliminin bütün alt bilimlerini ilgilendiren ve birçok alanda uyarı ve önerileri içeren yazıtlar, üzerinden onca zaman geçtiği hâlde, bugün hak ettikleri nitelikte ele alınıp değerlendirilememiştir. Bu Sempozyum, yazıtlarda işaret edilen hususlar çerçevesinde Türklük Biliminin bütün alt bilim dallarında çalışma ve araştırma yapan yurtiçi ve yurtdışından yüzün üzerinde bilim adamını bir araya getirerek, yazıtlar bağlamında hem günümüzde gelinen noktayı hem de 21. yüzyılda Türklük Biliminin yerini tartışmak ve öneriler doğrultusunda yöntem ve teknikler geliştirmek gerekçesi ile düzenlenmiştir.

Sempozyumun uzun vadeli amaçları arasında,

Türk Dünyasının ortak yazılı miraslarından olan Orhon Yazıtları ekseninde bir ortak Türklük Bilim iletişim ağı oluşturmak ve bu ağ ile bundan sonra yapılacak çalışmaların daha geniş kitlelere duyurulmasını ve paylaşılmasını sağlamak; hızla küreselleşmekte olan dünya düzeninde Türk kültürünün diğer baskın kültürlerle karşı direnme gücünü harekete geçirecek çalışmaların ortak fikir ve iş paylaşımı ile yapılmasını sağlamaya çalışmak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliğine uyum sürecinde çıkarılan yasalara halkın desteği ve adaptasyonu için uygun kültürel hazırlığa yardımcı olacak yöntemler önermek ve uygulamak gibi hususlar yer almaktadır.

3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu hazırlıklarına, 2009 yılı Haziran ayında Düzenleme Kurulu ve Bilim ve Danışma Kurulunun oluşturulması ile başlanmıştır. **Sempozyum Düzenleme Kurulu**; Türkiye'deki birçok üniversiteden katılan bilim adamlarından, **Bilim ve Danışma Kurulu** ise yurtiçi ve yurtdışında alanlarında tanınmış, saygın bilim adamlarından oluşmaktadır. Kurul çalışmalarına sempozyum takvimi oluşturarak başlamıştır. Daha sonra yurt içi ve yurt dışında ilgili bilim dallarında çalışan akademisyenlere sempozyum duyurusu gerçekleştirilmiştir. Sempozyum kapsamında bildiri konuları "Orhon Yazıtları Üzerine Tespitler", "Günümüzde Türklük Bilimi", "Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl" olarak belirlenmiştir.

Sempozyum çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için; başta Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü olmak üzere, Türk Dil Kurumu (TDK), Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu, ELGİNKAN Vakfı, TRT ve Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'ne farklı projeler sunulmuş ve ilgili kurumlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Haziran 2009'da, daha geniş kitlelere hızla ve aksaklık yaşanmadan ulaşılabilmeye büyük katkı sağlayacak ve sempozyumun bütün işleyişinin takip edilebileceği bir ağ erişim sayfası tasarımı yaptırmak ve teknik hizmet almak için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. Sempozyuma davet, başvuru ve kabul işlemleri, bildiri özeti ve tam metin gönderme işlemleri bu sistem üzerinden yürütülmüştür. Sempozyum takvimi, bilimsel ve kültürel program, sempozyum yeri, ulaşım ve konaklama bilgileri, kabul edilen katılımcılar ve bildiri başlıkları gibi her türlü bilgiye ağ erişim sayfasında detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

15 Eylül 2009 - 15 Ocak 2009 tarihleri arasında <http://www.orhondan21yuzyila.hacettepe.edu.tr> ağ erişim sitesi aracılığıyla gönderilen ve Bilim ve Danışma Kurulunun onayı alınarak sempozyum kabul edilen bildiriler ve bildiri sahipleri 22-26 Şubat 2010 tarihleri arasında ilan edilmiştir. Katılımcıların gönderdiği bildiri özetleri Sempozyum Düzenleme Kurulu tarafından incelenmiş ve baskıya hazır hâle getirilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ve Türk Dil Kurumu işbirliği ile 26-29 Mayıs 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen 3. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu kapsamında *Orhon Vadisi Anıtlarını Yeniden Yorumlamak* temalı bir *Taş Heykel Çalıştayı*

düzenlenmesi planlanmış ve bununla ilgili olarak gerekli kurumlarla yazışmalar sürdürülmüş, destekler sağlanmış ve çalıştayda görev alacak heykeltıraşlar belirlenmiştir.

Üçü Türkiye'den olmak üzere Azerbaycan, Başkurdistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Tataristan ve Tıva'dan katılan 10 heykeltıraş, 10-26 Mayıs 2010 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesinde

düzenlenen Taş Heykel Çalıştayı kapsamında Orhon vadisinde yer alan anıt, heykel, balbal vb. eserleri çağdaş bir yorumla yeniden oluşturmuşlardır. Ortaya çıkan yapıtlar Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesinde Yeşil Vadi girişinde kalıcı olarak sergilenmektedir. Bu çalıştay gerek Türk Dünyası heykeltıraşlarını böyle bir amaç doğrultusunda bir araya getirmesi gerek Türklük Bilimi alanında düzenlenen bir sempozyumla birlikte gerçekleştirilmesi bakımından bir ilktir. Heykeltıraşların özverili çalışmaları sonucunda ortaya çıkan eserler Orhon Vadisinde yer alan arkeolojik heykellerin çağdaş bir yorumunu içermesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır. 15 günlük süre boyunca Hacettepe Üniversitesinde konuk edilen heykeltıraşlar için Ankara'daki müze ve tarihî yerlere ve Kapadokya'ya çeşitli gezi düzenlenmiştir.

Sempozyum, 26 Mayıs 2010'da Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesindeki açılış töreni ile başlamıştır. Açılış konuşmaları ve ardından Taş Heykel Çalıştayı belgesel gösterimi ile devam eden tören, 15 günlük özverili bir çalışma sonucunda ortaya konulan ve Orhon Vadisi Anıtlarının yeni yorumları olan heykellerin açılışı ile sona ermiştir. Açılıшта gösterilen belgesel TRT tarafından hazırlanmıştır ve Taş Heykel Çalıştayının tüm aşamalarını göstermektedir. Belgelele daha sonra açılış töreni ile ilgili bir bölüm daha eklenmiştir.

Sempozyumun bilimsel oturumları, 26-29 Mayıs 2010 tarihleri arasında Ankara Hilton Otel'i'nde gerçekleştirilmiştir.

Bilimsel oturumlarda Türklük Biliminin edebiyat, dil, tarih, sosyoloji, halkbilimi, felsefe, sanat tarihi vd. dallarında araştırmalar yapan ve 27 farklı ülkeden gelen 51 Türkolog ile Türkiye'den 66 bilim adamı bildiri sunmuştur.

TDK, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ve sempozyum katılımcılarına ait yayımlar sempozyum süresince bir salonda sergilenmiştir. Farklı ülke ve şehirlerden gelen katılımcıların beraberinde getirdikleri eserler daha sonra Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesine bağışlanmıştır.

Sempozyumda sunulan Bildirilerde Türklük Biliminin geçmişteki ve bugünkü durumu ile gelecekte yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türklük Bilimi araştırmalarında son derece önemli bir yeri olan Orhon Yazıtları üzerinde yapılan çalışmalar ele alınmış ve kimi konular

tartışılmıştır.

Son oturumda, Türklük Bilimi için bir veri tabanı oluşturulmasıyla ilgili öneriler, bu kapsamda hazırlık aşamasında olan projenin önemi ve hayata geçirilmesi için işbirliğinin gereklerinden söz edilmiştir. Oturumda ilk olarak Türk Dil Kurumu Başkanı Prof.Dr. Şükrü Halûk Akalın kurumun veri tabanlarını tanıtan bir konuşma yapmış, ardından Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof.Dr. Ülkü Çelik Şavk “Türklük Bilimi Araştırmalarında 21. Yüzyıl Hedefleri” başlıklı konuşmasında alanda yapılması gerekenleri ve beklentileri dile getirmiştir. Bu bağlamda Türklük Bilimi araştırmalarında başvurulacak ilk adres olma amacını güden, alan yayınlarının en geniş kapsamıyla elektronik ortamda araştırmacıların hizmetine sunulmasının planlandığı bir veri tabanı kurulması gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca kurulması planlanan veri tabanının sistem mimarisini oluşturmak amacıyla Türklük Bilimi alanında yayın faaliyetini devam ettiren dergi editörlerinin görüş ve önerilerinin paylaşılmasını sağlayacak bir çalıştayın planlandığı hususu üzerinde durulmuştur.

Kapanış ve Değerlendirme Oturumu

Dünyanın dört bir yanından gelerek Orhon Yazıtları ve Türklük Bilimi alanında bilgi alışverişinde bulunan, gelecekte yapılması gerekenleri tartışan çok değerli bilim insanları, kapanış ve değerlendirme oturumunda sempozyumun genel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Her katılımcı sempozyumu taş heykellerin açılışı, bilimsel oturumlar, sosyal ve kültürel etkinlikler çerçevesinde değerlendirerek, sempozyumun kendileri ve Türklük Bilimi için kazanımlarını samimi bir üslupla dile getirmişlerdir. Türklük biliminin 21. yüzyıldaki yeri tartışılmış, Orhon Yazıtları ekseninde ortak bir Türklük Bilim iletişim ağı oluşturularak, yapılacak çalışmaların daha geniş kitlelerce paylaşılmasının sağlanması önerileri ile 21. yüzyıl hedeflerine ulaşmada somut adımlar atılmıştır.

Sempozyumda sunulan bildiri metinleri, sempozyum bitimini takip eden iki ay içerisinde Sempozyum Düzenleme Kurulu'na ulaştırılmıştır. Kurul tarafından derlenen ve incelenen bildiri metinleri baskıya hazır hâle getirilmiştir. Bildiriler kitabının 2010 yılı içerisinde yayımlanması planlanmaktadır. Böylelikle sempozyumda sunulan bildirilerin kalıcılığı sağlanacaktır.

Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Sempozyum sosyal ve kültürel etkinlikler bakımından son derece zengin bir içerikle hazırlanmıştır. Sempozyum kültürel etkinlikleri kapsamında Türklük Bilimi Anı Gecesi, Türk Dünyası Müzik Topluluğu Konseri ve Beypazarı Gezisi düzenlenmiştir.

Türklük Bilimi Anı Gecesi

Prof.Dr. Kemal Eraslan ile Prof.Dr. Mustafa Canpolat'ın başkanlığında gerçekleştirilen gecede Türkologlar üniversite günlerinden akademik süreçlerine varıncaya kadar anılarını katılımcılarla paylaşmıştır. Samimi bir atmosferde devam eden gecede katılımcıların tamamına yakını akademik yaşamlarında iz bırakmış bir olayı aktarmıştır.

Türk Dünyası Müzik Topluluğu Konseri

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kurucu Müdürü Prof.Dr. M. Cihat Özönder'in katkılarıyla kurulan Türk Dünyası Müzik Topluluğu sempozyumun ilk gecesinde katılımcılara konser verdi. Konserde, Kafkaslardan Uzak Asya'ya, Balkanlardan Orta Asya'ya, Anadolu'dan Sibirya'ya uzanan geniş Türk coğrafyasına ait türküler seslendirildi.

Beypazarı Gezisi

Sempozyumun son günü olan 29 Mayıs tarihinde 3500 yıllık tarihi, ahşap evleri, el sanatları ve yöresel yemekleri ile Türk kültürünün güzelliğini ve zevkini yansıtan Ankara'nın tarihi ve turistik ilçesi Beypazarı'na bir

günlük gezi düzenlenmiştir.

Orhon Yazıtlarının Türk Dünyası ve Türklük Bilimi için öneminin bir kez daha vurgulanması; konu ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacıların Türkiye'de buluşması ve bu konuya Türkiye'nin önderlik etmiş olması, alanda

güçlü bir veri tabanı oluşturma girişiminin hayata geçirilmesine yönelik çabalar sempozyumun ülkemize sağlamış olduğu önemli kazanımlardandır. Sunulan bildirimlerde Orhon Vadisinde yer alan yazıtlar ile ilgili bazı yeni okuma denemelerinden yeni etimoloji önerilerine dek birçok yeni görüş bilim dünyası ile paylaşılmıştır.

Sempozyum kapsamında gerçekleştirilen Taş Heykel Çalıştayı ile oluşturulan heykeller, Orhon *Bengü* Taşlarının çağdaş yorumları, Türk kültürünün somut bir mirası olarak gelecek kuşaklara aktarılması bakımından son derece önemlidir.

